

American Quarter Horse (AQH)

Małgorzata Dybała, Anna Albera-Łojek

*Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Katedra Szczegółowej Hodowli Zwierząt,
ul. Ciszewskiego 8, 02-786 Warszawa*

American Quarter Horse to rasa obecna w krajach niemal całego świata, charakteryzująca się największą liczebnością spośród hodowanych ras koni, co w dużej mierze jest konsekwencją ogromnej wszechstronności użytkowej jej przedstawicieli. Łagodne usposobienie i swoisty znak firmowy, którym jest „cow sense” – krowi zmysł, czyni je bezcennymi końmi ranczerskimi oraz sportowymi, trudnymi do zastąpienia w różnych dyscyplinach stylu western i rodeo. Dzięki wrodzonemu zrównoważeniu, niezwyklej sile, zwrotności i szybkości są doskonałymi końmi wyścigowymi (wręcz niepokonane na dystansie ćwierć mili) (Soldi, 2005). Wykorzystywane są w rekreacji, hipoterapii, rajdach długodystansowych, grze w polo, organizowaniu pokazów i polowań. Posiadają predyspozycje do skoków przez przeszkody, sprawdzają się doskonale w kategorii „koń rodzinny”. American Quarter Horse nie przysparzają trudności w treningu, gdyż bardzo szybko i chętnie uczą się. Ogólnie rzecz biorąc, mogą być użytkowane we wszystkich dziedzinach życia i sportu, w których człowiek pracuje i obcuje z końmi.

Powstanie i kształtowanie się rasy sięga początków osadnictwa na terenach Ameryki Północnej. W 1519 r. na pokładzie statku Hernána Cortésa przyплыnęło do Vera Cruz wraz z armią szesnaście koni (jedenaście ogierów i pięć klaczy), będących potomkami arabów, koni berberyjskich i nordyckich. Hiszpanie przybyli do Nowego Świata w poszukiwaniu złota, a ich wyprawy umożliwiły tubylcom znalezienie skarbu w postaci koni, które usprawniły transport, polowania i stały się przedmiotem handlu w kręgach rdzennych Amerykanów (Langrish i Swinney, 2005).

Podobnie jak Hiszpanie, także angielscy koloniści przywozili do nowej ojczyzny konie. Zwierzęta te zaczęto krzyżować z końmi hodowanymi przez miejscowe plemiona Indian już w 1611 r. Poglówie uzyskane w efekcie tych działań uznawane jest za bazę kształtowania się i rozwoju rasy American Quarter Horse.

Angielscy osadnicy próbowali spopularyzować w „nowej ojczyźnie” sposoby spędzania wolnego czasu i rozrywki, którym oddawali się żyjąc na Starym Kontynencie. W Anglii szczególnym zainteresowaniem cieszyło się organizowanie wyścigów. Tereny, na których były zlokalizowane kolonie angielskie, porastały gęste lasy. Ograniczenia przestrzeni powodowały, że jedyną możliwą do zrealizowania formą organizowania gonitw były wyścigi na krótkich dystansach. Większość pierwszych torów stanowiły niezbyt szerokie bieżnie o długości jednej czwartej mili, usytuowane pośród drzew. Wyścigi cieszyły się ogromną popularnością, co spowodowało, że zaczęto je organizować także na drogach publicznych. Tego rodzaju praktyki niosły jednak spore zagrożenie, z uwagi na fakt, że niejednokrotnie dwie grupy ścigających się startowały do wyścigu w tym samym czasie, znajdując się po obu końcach drogi. W połowie trasy jadący naprzeciw siebie w pełnym galopie dżokeje uświadamiali sobie niebezpieczeństwo sytuacji, w jakiej się znaleźli.

Konie biorące udział w gonitwach na jedną czwartą mili nazywano „Quarter Pathers”. Historyczne zapiski dotyczące daty i miejsca rozegrania pierwszego wyścigu sugerują, że mógł on się odbyć 10 września 1674 r. w Henrico Country w Virginii.

Z czasem zaczęły powstawać regularne tory wyścigowe o długości od 100 do 410 metrów, a biegające na torach konie zaczęły stanowić odrębną linię hodowlaną. Potrzeba doskonalenia cech wyścigowych rasy American Quarter Horse powodowała wzrost zainteresowania importem reproduktorów pełnej krwi angielskiej z Anglii. Jak podaje Rusak (2010), szczególne zasługi w procesie doskonalenia i uszlachetnienia rasy AQH należy przypisać ogierowi pełnej krwi – Janusowi, wnukowi reproduktora, który zrewolucjonizował przemysł wyścigowy w Anglii i stworzył podwaliny rasy koni pełnej krwi angielskiej – The Godolphin Arabian.

Początek XIX w. to okres, kiedy pojawiły

się w Ameryce takie ogiery, jak Sir Archy xx czy Printer, które wywarły ogromny wpływ na utrwalenie pożądanых cech koni American Quarter Horse. Sir Archy xx (po Diomed) (fot. 1) dawał rosłe i bardzo wytrzymałe potomstwo, natomiast Printer był pierwszym osobnikiem rasy opisanym przez stowarzyszenie American Quarter Horse Association w kategorii koń-założyciel (Macay-Smith, 1983). Inne cenne dla hodowli ogiery z okresu pierwszych lat kształtowania rasy to reproduktory pełnej krwi: Tiger, Brimmer, Timoleon oraz AQH: Kentucky Chip, Bachus, Copperbottom, Shiloh, Old Billy, Cold Deck, Missouri Mike, Barney Owens, Dan Tucker, Litre Steve, Old Fred, Peter McCue, Rondo, Traveler czy Steel Dust.

Fot. 1. Sir Archy – *Photo 1. Sir Archy – Thoroughbred stallion*
(<https://www.bazakoni.pl/sirarchy-diomed-castianira>)

Informacje dotyczące pierwszych przedstawicieli rasy AQH bywają mylące, gdyż zdarzały się przypadki, że jednym imieniem nazywano równocześnie więcej niż jednego konia. Tak np., ogier Rondo, urodzony w 1880 r. i ogier Rondo Syke urodzony w 1887 r. posiadały tego samego ojca – ogiera Old Billy i oba odnosiły sukcesy na torach wyścigowych. Obecnie nadawanie imion podlega zasadom zapobiegającym możliwości

mylenia koni i ich karier.

Jak podają Prunty i Stoecklein (2005), następstwem dynamicznie rozwijającej się hodowli bydła stało się organizowanie przepędów. Od około 1868 r. tworzono liczące tysiące sztuk stada i przepędzano je do punktów skupu, wykorzystując konie do wykonywania prac o charakterze pasterskim. Początkowo użytkowano osobniki stanowiące potomstwo koni konkwistadorów,

ale prawdziwie niezastąpione w pracy z bydłem okazały się American Quarter. Były nieco cięższe, choć jednocześnie szybkie, o ogromnym instynkcie przetrwania i cesze szczególnie przydatnej w tego rodzaju pracy – krowim zmyśle. Ta uwarunkowana genetycznie swoista differentia specifica czyni osobniki tej rasy bezcennymi końmi ranczerskimi i sportowymi, trudnymi do zastąpienia w różnych dyscyplinach stylu western i rodeo (Prunty i Stoecklein, 2005). Konie obdarzone krowim zmysłem mają zdolność wyczucia, niejako „czytania” bydła, przewidywania jego reakcji i podążania za jego ruchami. W konkursach sportowych koń American Quarter początkowo spokojnie i cicho przemieszcza się wśród stada bydła, zwodniczo mieszając się z nim, po czym „odcina” wskazaną przez jeźdźcę sztukę uniemożliwiając jej zrealizowanie naturalnej potrzeby powrotu i podążania ze stadem. Ruch krowy jest blokowany błyskawicznymi reakcjami ko-

nia. Cechę tę w największym stopniu przekazywały na potomstwo ogiery Printer i Steel Dust. Szczególne połączenie krowiego zmysłu i prędkości pozostaje do dziś cechą niezwykle pożądaną, unikatową i charakterystyczną właśnie dla koni American Quarter.

Według Prunty i Stoecklein (2005), jednym z najznamienitszych koni ranczerskich wszech czasów był urodzony w 1944 r. Poco Bueno (fot. 2), syn klaczy Jess Hankins. Charakteryzował się wprost nieprawdopodobnie silnie rozwiniętym cow-sense. Dzięki wynikom w dyscyplinie cutting stał się legendą, a jego popularność jako reproduktora nie miała sobie równych. Poco Bueno padł w 1969 r. po długiej, pełnej sukcesów karierze konia sportowego i rozplodowego. W 1990 r. został wpisany do Hall of Fame American Quarter Horse – Galerii Sław, upamiętniającej sylwetki najlepszych hodowców, zawodników i koni.

Fot. 2. Ogień Poco Bueno – *Photo 2. Poco Bueno – AQHA stallion*
(<http://a133.idata.over-blog.com/3/07/59/20/Ligne-zia/PocoBueno-full.jpg>)

Fakt oficjalnego uznania rasy miał miejsce 14 marca 1940 r. w Fort Worth. Równocześnie powołano do życia American Quarter Horse Association, stworzono projekt statutu organizacji i wyłoniono jego zarząd. Najważniejszym zadaniem nowo powstałego związku było stworzenie definicji idealnego konia American Quarter. Spór, jaki zrodził się na tym tle, koncentrował się na cechach pokroju i zaistniał między zwolennikami koni pasterskich, określanych mianem „buldog” (niższe, krępe, mocno zbudowane) a hodowcami koni wyścigowych (wyższe, smuklejsze). Hodowcy „buldogów”, dzięki posiadaniu większości głosów w stowarzyszeniu, mieli możliwość wywierania dużego wpływu na decyzje określające atrybuty rasy. Kowboje i ranczerzy, ceniący American Quarter za ich wartość użytkową postrzegali je jedynie jako konie pracujące, zapominając o tym, że praprzyczyną tworzenia rasy była hodowla koni na potrzeby organizacji wyścigów. Ostatecznie spór doprowadził do powstania w 1945 r. American Quarter Racing Association (AQRA). Niestety, rosnące problemy finansowe dość szybko zaczęły utrudniać funkcjonowanie nowo powstałej organizacji, co ostatecznie doprowadziło u schyłku czterdziestych lat XX w. do jej zjednoczenia z AQHA. Mimo zjednoczenia się związków fakt „nieczystej krwi” uznawany za następstwo obecności w rodowodzie przodków pełnej krwi angielskiej wywoływał i wywołuje do dziś pełne emocji dyskusje.

W przypadku American Quarter Horse, w odróżnieniu od innych ras koni, trudno nakreślić wzorzec pokroju charakterystyczny dla całej populacji. Jest on bowiem „modyfikowany” przynależnością do określonej linii. W obrębie American Quarter Horse wyodrębnia się linię wyścigową, halterową (konie pokazowe) i cuttingową (konie sportowe).

Przedstawiciele poszczególnych linii różnią się w tak znaczący sposób cechami budowy zewnętrznej, że mogliby być postrzegani jako osob-

niki reprezentujące różne rasy (Rusak, 2010).

Zdaniem Soldi (2005), najbardziej charakterystyczne cechy budowy American Quarter Horse to krótka i szeroka głowa, małe uszy, prosta i nisko osadzona szyja, długie mocno umięśnione łopatki, niezbyt wyniosły kłąb, dobrze umięśniony grzbiet, szeroka i głęboka klatka piersiowa, długi i rozbudowany zad, suche i silne kończyny, nisko osadzony ogon, małe kopyta o twardym i wytrzymałym rogu, skąpe owłosienie grzywy i ogona.

W ocenie prawidłowości budowy osobnika największy nacisk kładzie się na obecność właściwych proporcji budowy z uwagi na fakt, że przekładają się one na prawidłowość ruchu oraz umiejętność zrównoważenia się pod jeźdźcem.

Wskazując istotne cechy budowy, pożądane u koni wyścigowych, ranczerskich i sportowych należy wymienić (Prunty i Stoecklein, 2005):

– Koń wyścigowy: wzrost około 145 cm, krótkie pęciny, długa linia dolna, długie i skośnie ustawione łopatki, głęboka klatka piersiowa, poprawne kopyta, dobre umięśnienie, zachowane proporcje pomiędzy poszczególnymi częściami ciała;

– Koń ranczerski: wzrost co najmniej 130 cm, masa ciała około 500–600 kg, mocny kośćciec, krótkie pęciny, długie i skośnie ustawione łopatki, krótki odcinek lędźwiowy, długa linia dolna, szeroki rozstaw bioder, umięśnione podudzia, mocne umięśnienie zadu, „krowi zmysł”, głęboka klatka piersiowa, płynny i dynamiczny sposób poruszania się;

– Konie przeznaczone do dyscyplin sportowych: cechy pożądane u konia sportowego są zbieżne z cechami konia ranczerskiego. Wysokość w kłębie nie powinna przekraczać 160 cm.

Urodzony w 1956 r. ogier Doc Bar (fot. 3 i 4) stanowi przykład modelowego osobnika AQH, łączącego w swoim eksterierze cechy pożądane u przedstawicieli wszystkich linii tej rasy (Rusak, 2010).

Fot. 3 i 4. Ogier Doc Bar – *Photo 3. Doc Bar AQHA stallion*
(<https://i.pinimg.com/474x/6d/0a/8a/6d0a8a09bdf6520b6df2470d9564c922--candy-bars-gods-love.jpg>)
(<https://i.pinimg.com/736x/35/c8/6a/35c86a3c77ab87956e700353ba33c679.jpg>)

Ogierzy mające największy wpływ na kształtowanie współczesnego wizerunku American Quarter Horse to: Three Bars, Wimpy, King, Leo, Jackstraw, Two Eyed Jack, Poco Lena.

Wśród technik rozrodu, uznanych i stosowanych w procesie doskonalenia rasy można wyróżnić:

- 1) naturalne
 - krycie tabunowe (wolne),
 - krycie z ręki;
- 2) sztuczne
 - inseminacja (nasieniem świeżym lub mrożonym),
 - transfer embrionów (zarodków, oocytów).

W przypadku krycia naturalnego ogier wraz z klaczą lub klaczami zostaje pozostawiony przez okres kilku tygodni lub miesięcy na pastwisku. Ogier zapładnia klacze w momencie szczytu aktywności rozrodczej, przypadającej na okres między majem a wrześniem (Prunty i Stoecklein, 2005). Metoda uznawana jest za najbardziej naturalną, choć często trudno określić precyzyjnie datę pokrycia. W formularzu Breeding Report ogiera (dokument stanowiący formę zgłoszenia

do Związku klaczy pokrytych danym reproduktorem) wpisuje się datę rozpoczęcia i zakończenia okresu wspólnego przebywania na pastwisku klaczy i ogiera. W 1999 r. spośród 39 851 zgłoszonych do AQHA przypadków kryć ww. metodą – 52,4% zakończyło się urodzeniem zdrowych, a następnie zarejestrowanych źrebiąt. Jak na metodę naturalną wskaźnik wydaje się być dość niski, jednak podobnie niskie wartości przytaczają jako wyniki przeprowadzonych badań Sullivan i in. (1975). Podawany przez autorów wskaźnik zażrebień, będący efektem jednego skoku ogiera, wynosił dla 838 klaczy Quarter Horse utrzymywanych na pięciu farmach – 51%, natomiast po pięciu skokach – 85%. Procent zażrebień w następstwie jednorazowego krycia wynosił odpowiednio 44, 40 i 54% dla klaczy pierwiastek, jałowych i wieloródek.

Inseminacja została zaakceptowana przez AQHA jako dopuszczalna technika rozrodu ponad 20 lat temu. Największym powodzeniem – z uwagi na relatywnie niskie koszty w stosunku do dużej skuteczności – cieszy się inseminacja nasieniem świeżym. Przeprowadzenie zabiegu inseminacji poprzedza konieczność dopełnienia

określonych procedur. Właściciel ogiera musi uzyskać od Związku pozwolenie na transport nasienia. Związek, po dokonaniu weryfikacji przynależności rasowej nadaje ogierom, u których przeprowadzono identyfikację genetyczną, numer pozwolenia i wysyła 10 raportów pobrania nasienia i inseminacji (można ubiegać się o większą liczbę raportów w ciągu roku, jeśli zajdzie taka potrzeba). W przypadku użycia do inseminacji nasienia schłodzonego AQHA wymaga, aby zapłodnienie nastąpiło w ciągu 72 godzin od jego pobrania. W odniesieniu do źrebiąt urodzonych w wyniku przeprowadzenia zabiegu inseminacji, jak również ich rodziców, istnieje obowiązek dokonania weryfikacji pochodzenia poprzez wykonanie testów genetycznych. W świadectwach rejestracyjnych źrebiąt odnotowuje się sposób zapłodnienia klaczy (Adamczyk, 2010).

Transfer zarodków, stosowany aktualnie na dość szeroką skalę, został uznany przez AQHA za metodę możliwą do wykorzystania w rozrodzie w 1980 r. Stwarza on szansę pozyskania źrebiąt od klaczy użytkowanych sportowo bez konieczności przerywania ich kariery lub od cennych klaczy, które np. ze względu na wiek czy problemy ze stanem zdrowia dróg rodnych nie mogą samodzielnie donosić ciąży. Ogromnym plusem tej metody jest także możliwość uzyskania większej liczby źrebiąt od wartościowych pod względem genetycznym klaczy. W odniesieniu do potomstwa urodzonego w następstwie przeprowadzonego transferu zarodków oraz klaczy dawczyń istnieje obowiązek zweryfikowania pochodzenia badaniem DNA. Fakt narodzin w wyniku przeprowadzenia transferu zarodka zostaje odnotowany w świadectwie rejestracyjnym źrebięcia (Adamczyk, 2010).

Od czasu formalnego uznania rasy American Quarter Horse jej księga stadna jest otwarta dla potomstwa uzyskanego w efekcie krzyżowania przedstawicieli AQH i pełnej krwi angielskiej, a na potrzeby jego rejestracji został opracowany specjalny system. W żargonie AQHA konie z tego typu kojarzeń są określane jako Appendix. Certyfikat rejestracyjny Appendix posiada kolor żółty, a numer rejestracyjny po-

przedza litera X. Wykorzystanie koni pełnej krwi angielskiej (Thoroughbred) w hodowli AQH jest możliwe w przypadku, gdy posiadają one udokumentowane przez The Jockey Club pochodzenie i zostały zgłoszone do AQHA. Prawo do rejestracji w AQHA posiadają źrebięta pochodzące z podanych poniżej typów krzyżowań:

- zarejestrowany Appendix x zarejestrowany AQH → zarejestrowany źrebak Appendix;
- zarejestrowany AQH x zarejestrowany AQH → zarejestrowany źrebak AQH;
- uznany Thoroughbred x zarejestrowany AQH → zarejestrowany źrebak Appendix.

Konie zapisane w Appendix, stanowiącym księgę wstępną, mogą zostać wpisane do księgi głównej AQH i uzyskać jej numer rejestracyjny, jeżeli uzyskają Open Register of Merit (ROM), tzn. Speed Index w wysokości minimum 80 (konie wyścigowe) lub notę 10 punktów w zawodach AQHA dla koni pokazowych, są wolne od takich chorób i wad jak papuzi pysk i wnętrostwo oraz spełniają warunki reguły REG109.8 – White Markings, zawartej w AQHA Official Handbook of Rules And Regulations (2017).

W 1987 r. została wprowadzona zasada niedopuszczająca do rejestracji w księdze AQH koni maści cremello i perlino oraz osobników, u których ilość białej sierści obecnej na ciele przekraczała limity dopuszczane zasadą white rule. W październiku 2002 r. odbyło się specjalne posiedzenie AQHA Studbook & Registration Committee, w trakcie którego podjęto decyzję o przyjęciu w poczet rasy American Quarter Horse koni maści cremello i perlino.

W 2004 r. została unieważniona zasada white rule, uzależniająca proces rejestracji od cech umaszczenia. W myśl zasady obecność białych odmian była akceptowana tylko na głowie i nadpęciach, natomiast za niedopuszczalne uznawano istnienie na ciele konia atrybutów maści „powszechnie określanych jako nakrapiane, Pinto, Appaloosa i albino”.

Unieważnienie zasady white rules spowodowało zmianę w zapisach reguły 205 AQHA

Official Handbook of Rules And Regulations, polegającą na dodaniu następującej treści: „Hodowcy powinni mieć świadomość, że American Quarter Horse, identyfikowany i promowany jako koń w kolorze jednolitym, może posiadać potomstwo maści o cechach charakterystycznych dla Overo (cechy umaszczenia typowe dla rasy Paint Horse – sierść stanowi kombinację plam białych i maściowych o dowolnym kształcie i rozmiarach). Jest to cecha nietypowa i uważana za niepożądaną dla rasy. Na świadectwach rejestracyjnych koni należy umieścić informację następującej treści: „Ten koń ma białe znaczenia uznawane zgodnie z zasadami AQHA jako cecha niepożądana i nietypowa dla rasy”.

Aktualnie koń posiadający białe znaczenia z jasną (niepigmentowaną) skórą, wykraczające poza obszar opisany poniższymi liniami, może być zarejestrowany przez AQHA tylko po przeprowadzeniu genetycznej weryfikacji pochodzenia samego osobnika, jego ojca i matki:

1. Linia równoległa do podłoża, sięgająca na przedniej nodze do połowy wysokości między środkiem wyrostka łokciowego a wysunięciem tylnej części nadgarstka;

2. Linia równoległa do podłoża, dochodząca do środka podudzia (punktu znajdującego się w równej odległości od stawu kolanowego i środka stawu skokowego). Punkty odniesienia do określenia ww. środka stanowią najbardziej wyróżniający się kościsty występ na górnej wewnętrznej stronie stawu kolanowego (określany jako przyśrodkowy kłykieć kości piszczelowej) oraz wypukły guz na górnej wewnętrznej stronie stawu skokowego określany jako przyśrodkowa kostka piszczelowa;

3. Linia otaczająca szyję konia zaraz za potylicą i przechodząca przez środek podgardla;

4. Obszar o zasięgu dwu cali po obu stronach brzusznej linii środkowej, poczynwszy od punktu znajdującego się w połowie odległości między przednimi kończynami a kończąc na okolicy pochwy i wymienia;

5. Dozwolona jest obecność pojedynczego obszaru białych znaczeń na jasnej skórze, o kształcie i wielkości dysku średnicy jednego

cała, dowolnie zlokalizowanego na ciele konia, albo będąca częścią białego oznakowania rozciągającą się poza zasięg powyżej opisanych linii;

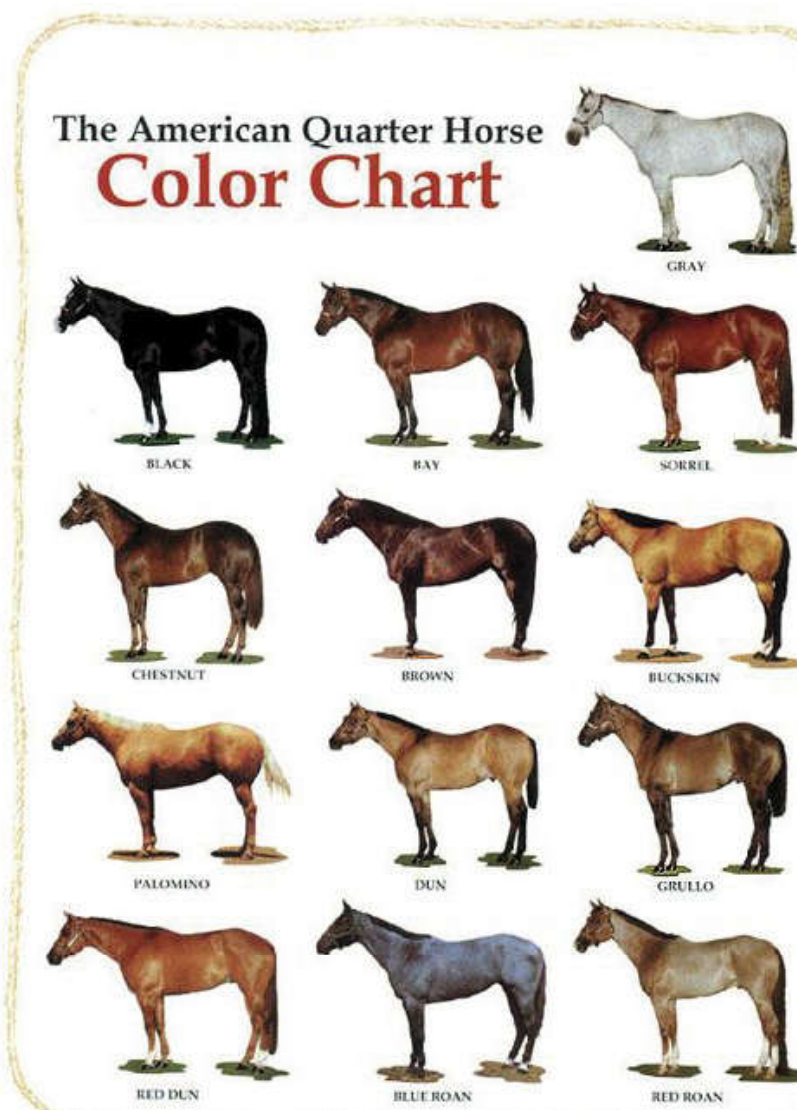
6. Obszary białej, różowej lub nakrapianej skóry znajdujące się w obrębie genitaliów konia, pochwy lub wymienia, w okolicy pach i pod pachami, tylnych nóg, w tym wewnętrznej powierzchni tylnych kończyn aż po dobrzuszną powierzchnię ogona, które nie są łatwo widoczne w pozycji „stój”, nie są uważane za białe znaczenia.

AQHA uznaje w populacji rejestrowanych koni American Quarter Horse piętnaście wariantów umaszczenia (Polish Quarter Horse Association, 2005): bay (gniada), black (kara), brown (brązowa), sorrel (kasztanowata), chestnut (ciemnokasztanowata), dun (bułana), buckskin (jelenia), red dun (czerwono-bułana), grullo (myszata), palomino (izabelowata), gray (siwa), red roan (gniado-dereszowata), blue roan (karo-dereszowata), cremello, perlino (fot. 5).

Organizacją hodowlaną zrzeszającą hodowców i prowadzącą księgi rasy na wszystkich kontynentach jest American Quarter Horse Association z siedzibą w Amarillo w Teksasie. Działalność związku koncentruje się na:

- rejestrowaniu koni, prowadzeniu księgi stadnej rasy, przechowywaniu i ochronie danych dotyczących pochodzenia koni rasy AQH, stałej kontroli zgodności działań hodowców z nadrzędnym celem, jakim jest utrzymanie integralności rasy;
- prowadzeniu działalności usługowej dla członków stowarzyszenia oraz działań mających przyczynić się do powiększenia grona właścicieli koni American Quarter i liczby członków AQHA;
- angażowaniu w działalność edukacyjną, edytorską łatwo dostępnych materiałów źródłowych, mających budować wizerunek AQHA jako organizacji cenionej i pożądanej w świecie jeździeckim (Rusak, 2010).

Stowarzyszenie stanowi centrum informacyjne w sprawach dotyczących: organizacji i rozgrywania zawodów i wyścigów, projektów mających na celu zwiększenie wartości użyt-

Fot. 5. Maści American Quarter Horse – Photo 5. The American Quarter Horse color chart (https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSASX0tZ4HPDjHq-_K0xf429bDjUMNHRpyVKlMw1yqPmaKcoMERvg)

kowej rasy i sposobów wspomagania rozwoju jeździectwa w stylu western (Adamczyk, 2010). AQHA wydaje czasopisma: „The American Quarter Horse Journal”, „The American Quarter Horse Racing Journal” i „America’s Horse”, poruszające tematykę hodowli, sportu, wyścigów, handlu i historii. AQHA, będąc najliczniejszym zrzeszeniem hodowców na świecie, charakteryzuje się dynamiką działania, którą nie może pomszczycić się żadna inna organizacja hodowlana.

Podczas przeprowadzania procedury rejestracji konia w związku niezbędne dane o osobniku dopełnia się załączeniem zdjęć zwierzęcia (fot. 6).

Należy wykonać pięć fotografii ukazujących: przód, tył, lewą i prawą stronę kłody konia oraz ujęcie obejmujące $\frac{3}{4}$ sylwetki zwierzęcia od przodu z wyraźnie widoczną głową i czterema kopytami, a także odmianami i znakami szczególnymi na głowie.

Fot. 6. Fotografie źrebięcia dołączane do wniosku o rejestrację
Photo 6. Photographs of foals attached to the application for registration
(<http://www.czqha.cz/clanky/registrace-hribat-17.html>)

Procedurę rejestracji źrebięcia musi poprzedzać przedłożenie, przez osobę będącą w dniu wyźrebiania właścicielem klaczy, wniosku o rejestrację wraz ze świadectwem krycia oraz uiszczenie opłaty rejestracyjnej (Adamczyk, 2010).

Weryfikacja pochodzenia źrebięcia, obowiązkowo poprzedzająca rejestrację jest przeprowadzana w następujących przypadkach: w momencie zaźrebiania jedno z rodziców nie miało ukończonych dwóch lat, źrebak urodził się w następstwie transferu zarodka lub zabiegu inseminacji, źrebak ukończył 48 miesięcy w dniu złożenia wniosku o rejestrację, klacz-matka była kryta więcej niż jednym ogierem w okresie kolejnych 30 dni, źrebię posiada białe znaczenia z jasną (niepigmentowaną) skórą wykraczające poza którąkolwiek z linii opisanych regułą REG2005 w starszych wydaniach AQHA Handbook lub REG109,8 – w aktualnych, źrebię jest potomkiem ogiera Impressive 0767246, istnieją wątpliwości

związane z pochodzeniem źrebięcia.

Wymogiem niezbędnym do rejestracji w księdze stadnej jest posiadanie imienia zatwierdzonego przez AQHA. Może ono składać się z maksymalnie 20 znaków graficznych, wliczając w to litery, liczby i spacje. Nie dopuszcza się użycia cyfr rzymskich, a cyfry arabskie mogą być obecne jedynie wówczas, gdy będą oddzielone od pozostałych znaków w imieniu. Ponowne nadanie imienia już wcześniej obecnego w populacji American Quarter może mieć miejsce, jeżeli: koń noszący to imię nie żyje i zostało to zgłoszone do AQHA, dla konia którego imię ma zostać ponownie nadane nie był prowadzony rejestr wyników, koń o mającym się powtórzyć imieniu nie otrzymał żadnej nagrody specjalnej przyznanej przez AQHA lub nie posiadał potomstwa mającego mniej niż 10 lat, dla którego prowadzony był rejestr wyników oraz potomstwa, które otrzymało nagrodę specjalną AQHA.

We wniosku rejestracyjnym właściciel zamieszcza propozycje 6 imion. Tradycją jest tworzenie nazwy konia, będącej kombinacją imion jego przodków. Pierwszym koniem zarejestrowanym przez AQHA był wnuk ogiera Old Sorrel – Wimpy.

Populacja koni AQH nie jest niestety wolna od obecności niepożądanych cech oraz chorób genetycznych, z którymi borykają się hodowcy (Adamczyk, 2010). Należą do nich:

- papuzi pysk (overshot lub undershot) – zgodnie z interpretacją American Association of Equine Practitioners jest to brak kontaktu w zgryzie pomiędzy średniakami żuchwy i szczęki;
- wnetrostwo – niezstąpienie jądra lub obu jąder do moszny;
- HERDA (hereditary equine regional dermal asthenia), znana też jako *Hyperelastosis cutis* – dziedziczna choroba skóry o charakterze degeneracyjnym, genetycznie dziedziczona w sposób recesywny autosomalny. U koni cierpiących na HERDA obserwuje się występowanie nieprawidłowości kolagenu (cienkie, skrócone, luźno powiązane włókna znajdujące się w głębokiej skórze właściwej, ułożone w pęczki), co skutkuje zanikaniem naturalnej spójności między warstwami skóry (fot. 7). Głównie w okolicy grzbietu pojawiają się surowiczaki (pęcherze wypełnione płynem surowicznym) oraz krwiaki. Trudno gojące się rany (często ze zgrubieniami

na brzegach) powstają na skutek nawet niewielkich urazów i pozostawiają rozległe, rozjaśnione blizny (fot. 8). Pojawiają się obszary delikatnej, luźnej skóry, która po uniesieniu przez dłuższy czas przyjmuje postać fałdu (skóra nadplastyczna, nadrozciągliwa). U chorych osobników obserwuje się strefowe rozdzielanie skóry właściwej (zonal dermal separation – ZDS). Jest to charakterystyczna pozioma, liniowa strefa rozluźnionych pęczków kolagenu, przebiegająca przez środek głębokiej warstwy skóry właściwej, powodująca powstanie dużej, pustej przestrzeni na skutek rozdzielania wyższej warstwy skóry właściwej od głębiej położonych jej warstw (Ziemińska i in., 2014). W skrajnych przypadkach dochodzi do powstania pęknięcia skóry biegnącego wzdłuż kręgosłupa i jej zrolowania się wzdłuż boków kłody (fot. 9). Negatywny wpływ na przebieg choroby może wywierać promieniowanie słoneczne. Większość koni dotkniętych HERDA, ze względów humanitarnych, poddawana jest eutanazji przed ukończeniem 5. roku życia. Cornell University i Mississippi State University wydały na podstawie przeprowadzonych badań opinię, że źródłem obecności HERDA jest linia hodowlana ogiera Poco Bueno. W maju 2007 r. naukowcy z Cornell University i University of California opracowali test genetyczny umożliwiający wykrycie obecności genu odpowiedzialnego za ujawnienie się HERDA;

Fot. 7. Herda – *Photo 7. Hereditary Equine Regional Dermal Asthenia*
(http://www.thehorse.com/images/content/hc_herda/hc_herda2.html)

Fot. 8. Herda – trudno gojące się rany – *Photo 8. Herda – hard healing wounds*
(<https://www.horsetalk.co.nz/2014/01/01/herda-debilitating-genetic-skin-condition/#axzz2qYvYST5C>)

Fot. 9. Zrolowanie skóry zapoczątkowane pęknięciem powstałym w okolicy kłębu
Photo 9. Rolling of the skin initiated by a crack in the area of the withers
(<http://horsesinthesouth.com/blog/wp-content/uploads/2011/03/herda-website2.jpg>)

– HYPP (Hyperkalemic Periodic Paralysis – hyperkalemiczne porażenie okresowe) jest chorobą dziedziczną, wywołującą napady drgań mięśni, ich osłabienie, zapaść, paraliż, a nawet śmierć zwierzęcia. Ujawnia się w następstwie autosomalnej mutacji genu odpowiedzialnego za prawidłowe funkcjonowanie jonowych kanałów sodowych. Kanały te umożliwiają jonom sodowym i potasowym niezakłócony transport do wnętrza i na zewnątrz komórek mięśniowych. Choroba powoduje nadmierne uwalnianie potasu, co skutkuje zwiększoną pobudliwością mięśni, a w konsekwencji doprowadza do drgań i skurczów. Udowodniono, że mutacja

odpowiedzialna za ujawnienie HYPP obecna jest w genotypach niektórych potomków ogiera Impressive. Od 1 stycznia 2007 r. AQHA wprowadziła ograniczenia, które dotyczą rejestracji koni posiadających homozygotyczną formę genu (H/H). Dodatkowo, wszystkie konie rasy AQH urodzone w 2007 r. i latach kolejnych, stanowiące potomstwo ogiera Impressive, w świadectwach rejestracyjnych mają wpisaną następującą informację: „Koń ten posiada przodka nosiciela mutacji genetycznej HYPP, która zgodnie z przepisami AQHA jest uznawana za defekt genetyczny. AQHA zaleca badania w celu potwierdzenia lub wykluczenia obecności tego

genu”. Zaburzenie to nigdy nie zostało zaobserwowane u koni nie spokrewnionych z ogierem Impressive. Kasztanowaty ogier Impressive uro-

dził się 15 kwietnia 1969 r. w Oklahomie (fot. 10). Jego ojcem był ogier pełnej krwi Lucky Bar, a matką klacz rasy AQH Glamour Bars.

Fot. 10. Ogier Impressive – *Photo 10. Impressive AQHA stallion*
(<https://i.pinimg.com/originals/de/41/be/de41be85540eae97e4bce37d654cc01a.jpg>)

Zdiagnozowane zapalenie trzyczeczek kopytowych wykluczyło go z udziału w konkurencjach sprawnościowych. Jediną formą współzawodnictwa, w której mógł być wykorzystany, pozostawały pokazy – Halter. W 1974 r. w wieku 6 lat, jako pierwszy ogier w swojej rasie, zdobył mistrzostwo świata w tej konkurencji. Impressive ze względu na swoją muskularną, a jednocześnie szlachetną sylwetkę, doskonały charakter, które przekazywał potomstwu, jak również znaczącą liczbę sukcesów sportowych stał się bardzo pożądanym reproduktorem (mimo że cena za stanówkę wynosiła 25 000 dolarów). W 1992 r. na 15 użytkowanych koni – 13 stanowiło jego potomstwo. Obecnie liczbę jego potomków szacuje się na ponad 100 000 sztuk. Najbardziej znanym synem Impressiva był ogier

Noble Tradition od klaczy AQH Magnolia Gay, który był czterokrotnym zwycięzcą konkurencji Halter i cenionym reproduktorem.

W szczytowym momencie wykorzystania rozplodowego ogiera Impressive u jego potomstwa zaczęto obserwować objawy skurczy mięśni o różnym stopniu natężenia i czasie trwania. Początkowo problemy te błędnie diagnozowano jako mięśniochwat porażenny lub morzy-sko. Ostatecznie okazało się, że są to objawy rzadkiej choroby mięśni mającej podłoże genetyczne, a określanej jako Hyperkalemiczne Porażenie Okresowe (HYPP). Podawanie leków w połączeniu z odpowiednią dietą zmniejszały u chorych osobników częstotliwość i ostrość objawów. HYPP traktowano jako niewygodę, a nie

powód do wykluczenia ogiera Impressive i jego potomków z wykorzystania rozplodowego.

W 1992 r. opracowano test genetyczny umożliwiający identyfikowanie koni dotkniętych tym zaburzeniem. Impressive nigdy nie wykazywał objawów choroby, której stał się nosicielem. Padł 20 marca 1995 r.

Teksas, będący kolebką rasy, do dziś jest stanem posiadającym największą populację koni AQ w USA. Znajduje się tu pięć rancz, które odegrały ogromną rolę w stworzeniu dzisiejszego wizerunku rasy. Są to: King Ranch, 6666 Ranch, Waggoner Ranch, Pitchfork Ranch i Lazy E Ranch (Prunty i Stoecklein, 2005).

Literatura

- Adamczyk W. (2010). AQHA Handbook – tłumaczenie.
AQHA Oficial Handbook of Rules and Regulations 2017. 65th edition. (2017).
<https://www.aqha.com/media/18372/2017-aqha-rulebook-2017.pdf>
Langrish B., Swinney N.J. (2005). Spirit of the horse. New York Barnes & Noble.
Mackay-Smith A. (1983). The Colonial Quarter Race Horse. Colonial Quarter Horse Publication, Middleburg, VA.
Polish Quarter Horse Association (2005). Statut Stowarzyszenia American Quarter Horse.
Prunty B., Stoecklein D. (2005). The American Quarter Horse. Stoecklein Photography & Publishing.
Rusak K. (2010). Partner idealny, American Quarter Horse. Świat Koni, 3.
Soldi A. (2005). Cavalli. Conoscere, riconoscere e allevare tutte le razze equine piu note del mondo. De Agostini Ed., Novara.
Sullivan J.J., Turner P.C., Self L.C., Gutteridge H.B., Bartlett D.E. (1975). Survey of reproductive efficiency in the Quarter-horse and Thoroughbred. J. Reprod. Fertil., Suppl., Oct. (23): 315–318.
Ziemińska J., Gruszczyńska J., Bartyzel B.J. (2014). Dziedziczna miejscowa astenia skóry koni (HERDA) u koni rasy quarter horse. Życie Wet., 89 (12): 999–1002.
Polish Quarter Horse Association (2005). <http://www.plqha.com>
Polska Liga Western i Rodeo (2008). <http://www.plwir.pl>

AMERICAN QUARTER HORSE (AQH)

Summary

The birthplace of American Quarter breed is Texas, a place where first ranches were established. The main characteristic of these horses is their extraordinary versatility. They are even-tempered, strong and resilient, but at the same time undemanding. They are famous for being smart and of mild nature, as well as for their “cow sense” which is the breeds’ distinguishing trait. They are invaluable ranch and sport horses, irreplaceable in disciplines such as western and rodeo, perfect for races and as universal family horses. American Quarter horses are the most valuable and most frequently bought horses in the world. The American Quarter Horse Association ensures that the inbreeding and usage of this breed is done according to its standards. The population of American Quarter Horse is not free from undesirable characteristics and genetic disorders, such as “parrot mouth” (overbite/brachygnathism), cryptorchidism, white spots of shapes and sizes that do not apply to the AQHA standards, HERDA (skin disease known as Hyperelastosis Curtis), and HYPP (Hyperkalemic periodic paralysis).

Key words: American Quarter Horse, breeding, utilization, genetic disorders